

A kínai orvoslás magyarországi oktatásának vizsgálata a képzések tanterveinek összehasonlításával

Doktori tézisek

Oravecz Márk

Semmelweis Egyetem
Patológiai tudományok Doktori Iskola
Egészségtudományok Program

Témavezető: Dr. Mészáros Judit CSc, professor emeritus

Hivatalos bírálók: Dr. Szél Ágoston DSc, egyetemi tanár
Dr. P. Szabó Sándor PhD, egyetemi docens

Szigorlati bizottság elnöke: Dr. Forgács Iván CSc,
professor emeritus

Szigorlati bizottság tagjai: Dr. Erdősi Erika PhD, főiskolai
docens
Dr. Baji Ildikó PhD, főiskolai
docens

Budapest
2018

Bevezetés

A hagyományos kínai orvoslásnak sajátos ismeretrendszere és jellegzetes terápiás módszerei vannak. Mindehhez egy olyan képzési rendszer társul, melynek nem csak több mint ezer éves intézményes múltja van, de világosan körülírt követelményrendszerrel és tantárgyi struktúrával bír a mai egyetemi oktatási rendszerben is.

Célkitűzés

A vizsgálat célja felmérni, hogy a magyarországi „hagyományos kínai orvoslás” jellegű képzések mennyire felelnek meg a hagyományos kínai orvosképzés kritériumrendszerének, hogy vannak-e jelentős eltérések a hazai képzések között, és ha vannak, akkor ezek az eltérések milyen hatással lehetnek a képzésekből kikerülő szakemberek elméleti ismereteire és gyakorlati készségeire. A vizsgálat további célja, hogy a kínai orvoslás hazai képzési és szabályozási rendszerének jövőbeni perspektíváira vonatkozóan ajánlásokat fogalmazzon meg.

A vizsgált képzések rövid bemutatása

Jelenleg (2017-ben) Magyarországon két képzés van, amelynek a „hagyományos kínai orvos” végzettség a kimenete. Ezek a Heilongjiang University of Chinese Medicine kihelyezett képzése a Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Karán, valamint a Pécsi Tudományegyetem képzése a budapesti Yamamoto Intézetben. A képzések alapvető jellemzőit az I. táblázat mutatja be.

I. táblázat: a vizsgált képzések alapvető jellemzői

	„Hagyományos kínai orvoslás (akupunktúra-manuálterápia) szak” alapképzés	„Hagyományos kínai orvoslás és kapcsolt technikái” továbbképzés
Képzés jellege	felsőfokú alapképzés (B.Sc.)	posztgraduális orvosi képzés
Bemeneti feltétel	érettségi bizonyítvány	orvosi/fogorvosi diploma
HKO előtanulmány	nem szükséges	
Időtartam	5 év	2 év
Képzési forma	nappali	levelező (havi 2 oktatási nap)
Megszerezhető szakképzettség	"hagyományos kínai orvos"	
Oklevelet kiadja	Heilongjiang University of Chinese Medicine	Pécsi Tudományegyetem
Képzés helye	Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar	Yamamoto Intézet

Módszerek

1. vizsgálat

A két képzés összehasonlítása a hagyományos kínai orvoslás szakismereteinek elsajátítására fordított óraszám alapján. A Kínai Népköztársaság Oktatási Minisztériuma illetve a Hagyományos Kínai Orvosi Egyesületek Világszövetsége által ajánlott szabványok alapján felmértük, hogy a kínai orvoslás szakismereteinek kötelező törzsanyagát milyen óraszámokban oktatják a két képzésen.

2. vizsgálat

A képzések összehasonlítása a kínai orvoslás egyes szakismereti tantárgyinak óraszámára és oktatott ismeretanyaga szerint. Megvizsgáltuk, hogy a két képzésen mely tantárgyak, mely ismeretanyagok milyen óraszámokban szerepelnek a kínai orvoslás szakismereteinek kötelező törzsanyagából.

3. vizsgálat

A képzéseket elvégzők által tanult nem HKO jellegű szakismereti tárgyak óraszámának és ismeretanyagának összehasonlítása. Megvizsgáltuk, hogy a kétféle képzést elvégzők a modern orvostudomány mely tantárgyait tanulták és milyen óraszámokban.

Felhasznált szabványok

A Kínai Oktatási Minisztérium *A felsőfokú alapképzés hagyományos kínai orvosi szakán oktatott hagyományos kínai orvostani elméleti ismeretek és technikai készségek alapszabványa* című szabványba illetve a Hagyományos Kínai Orvosi Egyesületek Világszövetsége (WFCMS) *A kínai orvoslás felsőfokú („HKO előtti”) alapképzésének világszabványa* című szabványa.

Eredmények

1. vizsgálat eredményei

A HKO szaktantárgyak összesített óraszámának összehasonlítását II. táblázat mutatja be

II. táblázat: a vizsgált képzések összes HKO óraszámjai

	Óraszám a „hagyományos kínai orvoslás (akupunktúra-manuálterápia) szak” alapképzésen	Óraszám a „Hagyományos kínai orvoslás és kapcsolt technikái” továbbképzésen
Kötelező HKO szaktantárgyak	1242	320
Szabadon választható HKO tárgyak	0-504	0-24
HKO klinikai gyakorlat	2720	120
Összes HKO óraszám	3962-4466	440-464
Arány:	9,3:1	

A „Hagyományos Kínai Orvoslás és kapcsolt technikái” továbbképzésben a HKO szaktantárgyak óraszámja nem éri el a WFCMS alapképzési szabványban rögzített minimális óraszámot (1500-1500 elmélet és gyakorlat). A „hagyományos kínai orvoslás (akupunktúra-manuálterápia) szak” alapképzés HKO szaktantárgyi óraszámja megfelel a szabvány feltételeinek.

2. vizsgálat eredményei

A két képzés HKO szaktantárgyainak összehasonlítását a III. táblázat mutatja be.

III. táblázat: a vizsgált képzések HKO szaktantárgyai

HKO szaktantárgy neve	Óraszám a „hagyományos kínai orvoslás (akupunktúra-manuálterápia) szak” alapképzésen	Óraszám a „Hagyományos kínai orvoslás és kapcsolt technikái” továbbképzésen
<i>HKO Szaktantárgyak, melyeknek ismeretanyaga mindkét képzésben megjelenik</i>		
Bevezetés a kínai orvoslásba	18	8
A kínai orvoslás elméleti alapjai	90	84
HKO diagnosztika	90	84
Csatorna- és akuponttan	72	48
Szűrás- és moxatechnika	36	24
Akupunktúrás terápia	54	48
Manuálterápiás technikák	54	8
Klinikai manuálterápia	72	
HKO gyógyszerészet	108	8
HKO recepttan	90	
Összesen	684	312

<i>HKO szaktantárgyak, melyeknek ismeretanyaga nem jelenik meg mindkét képzésében</i>		
<i>HKO klinikai tárgyak</i>		
HKO belgyógyászat	126	0
HKO nőgyógyászat	72	0
HKO gyermek- gyógyászat	36	0
HKO traumatológia	36	0
Összesen	270	0
<i>HKO klasszikus szövegek tárgyai</i>		
Válogatott akupunktúrás klasszikusok	72	0
Klasszikus orvosi szövegek	72	0
Kínai orvosi történelem	36	0
Értekezés a hideg sérülésről	54	0
Az arany szelence receptjei	54	0
Összesen	288	0

Eredmény: egyes alapozó tantárgyakat közel azonos óraszámaban oktatják mindkét képzésen, azonban a „Hagyományos Kínai Orvoslás és Kapcsolt technikái” továbbképzésen 9 szaktantárgy hiányzik és 4 szaktantárgy oktatása csak jelképes (4-4 tanóra)

óraszámában történik. A hiányzó szaktantárgyak elsősorban a HKO klinikai tantárgyai közé tartoznak, illetve a HKO klasszikus szövegeinek tantárgyai teljes mértékben hiányoznak. A hiányzó tantárgyak miatt a „Hagyományos Kínai Orvoslás és Kapcsolt technikái” továbbképzés nem felel meg a WFCMS képzési szabvány tantárgyi feltételeinek, míg a „hagyományos kínai orvoslás (akupunktúra-manuálterápia) szak” alapképzés teljesíti a szabványban előírt szaktantárgyi feltételeket.

3. vizsgálat eredményei

A két képzés kimeneti pontjain lévő hallgatók által tanult nem HKO jellegű, modern (vagy kínai megfogalmazásban „nyugati”) orvosi szaktantárgyak alapján való összehasonlítást úgy végeztük, hogy a „Hagyományos Kínai orvoslás és kapcsolt technikái” továbbképzés „elé” egy magyarországi általános orvostudományi kar (SE ÁOK) tanrendjét tettük. Mivel a továbbképzés bemeneti feltétele az orvosi (vagy fogorvosi) végzettség, ezért csak úgy lehetett a két képzés kimeneti pontjain lévő hallgatókat összehasonlítani, ha az egyik oldalon az általános orvosi képzést és a „HKO kapcsolt technikái” továbbképzést vettük, míg a másik oldalon a kínai rendszerű 5 éves felsőfokú hagyományos kínai orvosi alapképzést. A IV. táblázat mutatja be az összehasonlítás alapját képező tantárgyakat és óraszámait.

IV. táblázat: a vizsgált képzések nem HKO szaktantárgyai

Tantárgy neve a „Hagyományos kínai orvoslás (akupunktúra-manuálterápia) szak” alapképzésen	Tantárgy óraszám a „HKO (akup.-manuált.) szak” alapképzésen	Tantárgynak megfelelő ismeretanyag óraszám a magyar ÁOK képzésen	Tantárgy neve az ÁOK tanrendjében
TANTÁRGYAK, MELYEK MINDKÉT KÉPZÉS TANRENDJÉBEN KÖTELEZŐ TÁRGYKÉNT SZEREPELNEK			
Anatómia	108	324	Anatómia, szövet- és fejlődés I.-IV.
Hisztológia és embriológia	36		
Neuroanatómia	36		
Orvosi sejtbiológia	54	36	Orvosi biológia
Élettan	90	240	Orvosi élettan I.-II.
Biokémia	54	156	Orvosi biokémia I.-III.
Patológia	72	168	Patológia I.-II.
Mikrobiológia és immunológia	72	120	Orvosi mikrobiológia I.-II., Immunológia
Orvosi Latin nyelv	18	48	Latin nyelv I.-II.
Gyógyszerészet	54	120	Farmakológia és farmakoterápia I.-

			II.
Diagnosztika	126	252	Kórélettan és klinikai laboratóriumi diagnosztika I.-II., Laboratóriumi medicina, Orvosi Képzőképző eljárások, Belgyógyászati propedeutika, Radiológia
Orvosi Etika	36	24	Bioetika - Orvosi etika
Orvosi genetika	36	48	Genetika és genomika
Belgyógyászat	126	312	Belgyógyászat I.- V., Pulmonológia, Urológia
Szülészet- nőgyógyászat	54	72	Szülészet és nőgyógyászat I.-II.
Sebészet	54	132	Kísérletes és sebészeti műtéttan, Sebészet I.-III.
Neurológiai lokalizációs diagnosztika	54	84	Ideggyógyászat I.- II.

Neurológia	54		
Rehabilitációs medicina	36	24	Rehabilitáció
ÖSSZESEN	1170	2200	
TANTÁRGYAK, MELYEK NEM SZEREPELNEK MINDKÉT KÉPZÉSBEN A KÖTELEZŐ TÁRGYAK KÖZÖTT			
Tantárgy megnevezése a „Hagyományos kínai orvoslás (akupunktúra- manuálterápia) szak” tanrendjében			Tantárgy neve az ÁOK tanrendjében
Orvosi informatikai rendszer (választható)	18	36	Biostatisztika és informatika alapjai (kötelező)
A számítástechnika alkalmazása az orvosi eszközökben (választható)	36		
-	0	72	Orvosi kémia (kötelező)
-	0	72	Orvosi biofizika I.- II. (kötelező)
Orvosi szociológia (választható)	18	24	Orvosi szociológia (kötelező)

-	0	14	Elsősegélynyújtás (kötelező)
-			
Az orvosi molekuláris biológia alapjai (választható)	36	72	Molekuláris sejtbiológia (kötelező)
A kommunikáció művészete (választható)	18	60	Magartartástudomá ny I.-II. (Orvosi kommunikáció és Orvosi pszichológia) (kötelező)
Alkalmazott pszichológia (választható)	36		
-	0	8	Katasztrófák felszámolásának egészségügyi alapjai I.-IV. (kötelező)
Preventív medicina (választható)	36	96	Népegészségtan és preventív medicina I.-II. (kötelező)
HKO Fül-Orr- Gégészet (választható) tárgyon belül	36	36	Fül-Orr-Gégészet (kötelező)
-	0	48	Bőrgyógyászat (kötelező)
Stomatológia	18	24	Szájsebészet és

(választható)			fogászat (kötelező)
HKO ortopédia (választható) tárgyon belül	36	36	Ortopédia (kötelező)
	0	24	Pszichoterápia az orvosi gyakorlatban (kötelező)
HKO gyermekgyógyászat (kötelező) tárgyon belül	36	120	Gyermekgyógyász at I.-II. (kötelező)
-	0	84	Elmegyógyászat I.- II. (kötelező)
Egészségügyi jog (választható)	18	24	Egészségügyi jogi, biztosítási és gazdasági ismeretek (kötelező)
Bevezetés az egészségügyi gazdaságtanba (választható)	36		
Egészségügyi biztosítási szolgáltatás (választható)	18		
-	0	12	Oxyológia - sürgősségi orvostan (kötelező)

Általános orvostan (választható)	36	12	Családorvostan (kötelező)
-	0	24	Intenzív terápia és aneszteziológia (kötelező)
-	0	36	Traumatológia (kötelező)
-	0	36	Igazságügyi orvostan (kötelező)
Szemészet (választható)	36	48	Szemészet (kötelező)
ÖSSZESEN	432	1018	
KLINIKAI GYAKORLAT			
„Hagyományos kínai orvoslás (akupunktúra- manuálterápia) szak” alapképzés			ÁOK
Tanítás alatti/évközi klinikai gyakorlat a 6. szemeszterben (9 hét)	480	24	Bevezetés a klinikumba (2 tanóra/hét)
		160	Ápolástan nyári gyakorlat (4 hét)
		160	Belgyógyászat nyári gyakorlat (4 hét)

		160	Sebészet nyári gyakorlat (4 hét)
Végzős klinikai gyakorlat (42 hét)	2240	2240	Hatodévi klinikai gyakorlatok (42 hét)
Összes óraszám klinikai gyakorlat nélkül	1674	3622	
Összes nem HKO szaktantárgyi óraszám	4394	6366	
ARÁNY	1:1,45		

Eredmény: noha a „hagyományos kínai orvoslás (akupunktúra-manuálterápia) szak” alapképzés eleget tesz a WFCMS képzési szabványban a modern orvostudomány óráival szemben lefektetett elvárásoknak, de a modern orvostudomány tantárgyaira jutó órászáma jóval alacsonyabb, mint az általános orvosi képzésé. Továbbá egyes alapozó tantárgyak hiányoznak és bizonyos klinikai tantárgyak csak szabadon választható tárgyként szerepelnek a tanrendben.

Következtetések

Magyarországon a kínai orvoslás oktatása, illetve a HKO szakma egésze gyermekcipőben jár. A hagyományos kínai orvoslás alapvető fogalmaival kapcsolatban még a jogszabályokban is fogalmi zavarok találhatóak. Jelenleg a „hagyományos kínai orvoslás” nevű szakma gyakorlásához szükséges végzettséget adó továbbképzés („Hagyományos kínai orvoslás és kapcsolt technikái”) nem felel meg a hagyományos kínai orvosi képzés alapvető kritériumainak, a kínai orvoslás ismereteinek és technikáinak csupán töredékét oktatja. A Magyarországon immár hét éve működő, kínai rendszerű öt éves „hagyományos kínai orvoslás (akupunktúra-manuálterápia) szakos” alapképzés megfelel a HKO képzés kritériumrendszerének, de nem jogosít fel a „hagyományos kínai orvoslás” nevű szakma gyakorlására, csak az „akupunktúra”, „akupresszúra” és a „keleti mozgás- és masszázssterápia” nevű szakmákéra. Noha e három szakmára engedély adható ki számukra, de a jogszabály értelmében szakvégzettségük tényleges elismerése nem történik meg és az egészségügyi alapnyilvántartásba nem nyerne felvételt. E jogi helyzet pozitívuma, hogy 2013 óta megteremtette a lehetőséget a hagyományos kínai orvosok számára legalább az „akupunktúra” tevékenység gyakorlására. Ellenben ha a fentiek fényében átfogó képet alkotunk a hatályos szabályozásokról, akkor talán nem túlzás azt állítani, hogy azok csiszolásra szorulnak.

A „Hagyományos kínai orvoslás és kapcsolt technikái” továbbképzést pontosabb volna „Akupunktúra és kapcsolt technikái” esetleg „Orvosi akupunktúra és kapcsolt technikái” képzésnek elnevezni. A kiadott oklevélben szereplő végzettséget is hasonlóan

pontosítani kellene: „hagyományos kínai orvos” helyett az „akupunktúrás orvos” vagy „akupunktőr orvos” titulust használni. A jelenleg hatályos szabályozásban a „Hagyományos kínai orvoslás” név alatt szereplő szakmát is „Orvosi akupunktúra” névre kellene módosítani. Az orvosok számára tartott HKO jellegű továbbképzések távolabbi perspektívái közé tartozhatna egy a jelenleg meglévőre ráépülő képzés, amely a kínai orvoslásnak a meglévő képzésben nem érintett ismereteit oktatná, és amely már jogosan zárulhatna egy „hagyományos kínai orvos” titulust adó oklevéllel, amennyiben a ráépülő képzéssel együtt már teljesülnek a hagyományos kínai orvosok képzésével kapcsolatos kritériumok.

A „hagyományos kínai orvoslás (akupunktúra-manuálterápia) szakot” és hasonló öt éves HKO alapképzéseket elvégzők számára meg kellene teremteni a lehetőséget a „hagyományos kínai orvoslás” nevű szakma gyakorlására, annak valamennyi terápiás módozatával együtt (elsősorban akupunktúra, kínai manuálterápia és kínai fitoterápia). Mindemellett a nyugat-európai és észak-amerikai mintáknak megfelelően (és a kínai gyakorlattal ellentétben) a hagyományos kínai orvosok magyarországi praxisa továbbra is a kínai orvoslásra kell, hogy korlátozódjon. A kínai orvoslás módszereinek összességére korlátozódó praxis axiómájából kiindulva Magyarországon honos képzések létrehozásával meg kell teremteni annak az alapját, hogy ez a szakma integrálódni tudjon a magyar egészségügyi rendszerbe és a HKO szakemberek bekerüljenek az alapnyilvántartásba, továbbképzési kötelezettségük legyen és jogilag pontosan körülhatárolt, képzettségük szempontjából reális kompetenciákat kapjanak. A Magyarországon honos HKO képzés létrehozásakor egyfelől szigorúan követni kell a

HKO szakismeretek tantárgyi összetételére és óraszámára vonatkozó szabványokat, másrészt a modern orvosi tanmenet összeállításánál elő kell segíteni a HKO tevékenységnek a honi ellátórendszerbe történő integrálódását. Szintén a hazai HKO szakma távlati fejlődéséhez kell, hogy tartozzon a szakmai titulus kérdése. A jelenlegi jogi szabályozásban szereplő „hagyományos kínai gyógyászat területén oklevéllel rendelkező személy” helyett a „hagyományos kínai orvos” cím volna megfelelőbb, abból a megfontolásból kiindulva, hogy amennyiben elismerjük, hogy létezik valahol a világon egy olyan foglalkozás, hogy „hagyományos kínai orvos”, akkor azt a titlust azon szakemberekre volna etikus használni, akik megfelelnek e foglalkozás képzettségi követelményrendszerének.

A kínai orvoslás, illetve a kínai orvoslás eljárásainak gyakorlásához szükséges képzettség kérdése túlmutat az oktatáson és az engedélyeztetésen: a kutatás terén is nagy jelentőséggel bír. A hagyományos kínai orvoslás képzési kritériumainak nem megfelelő képzésekből kikerülő szakemberekről feltételezhető, hogy nem képesek a kínai orvoslás módszereit adekvát módon alkalmazni a klinikai kutatások során. Feltételezhető, hogy egy néhány száz órás továbbképzés és a több ezer tanórából és klinikai gyakorlatból álló alapképzés eltérő klinikai készségekkel bíró szakembereket fog kiképezni, akik eltérő szinten lesznek képesek a kínai orvoslás eljárásait alkalmazni a klinikai kutatások során, így jelentősen befolyásolva azok eredményeit. Az egyik legnagyobb volumenű akupunktúrás RCT-sorozat egy százegynéhány órás akupunktúrás alaptanfolyamot határozott meg a kísérletben kezeléseket végző akupunktőrök képzettségi szintjét illetően (Diener és mtsai 2006).

Felmerülhet a kérdés, hogy az ilyen vizsgálatok eredményei a képzési szabványoknak megfelelő hagyományos kínai orvosok által végzett kezelésekre is vonatkozathatóak-e? A különféle HKO képzések tartalma és a klinikai kutatások eredményei közötti összefüggések további kutatások tárgyát képezik.

Saját publikációk jegyzéke

Li Z, Yu F, Oravecz M (szerk.). A hagyományos kínai orvoslás nemzetközi szabványú kínai-magyar-angol alapterminológiája. Noran Libro Kiadó, Budapest, 2017.

Oravecz M. A hagyományos kínai orvoslás elméleti alapjai. Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar, Budapest, 2013.

Oravecz M, Kuang H, Mészáros J. (2011) Education and licensing of traditional Chinese doctors in China. *New Medicine*, 1/2011: 30-34.

Oravecz M, Mészáros J. (2012) A hagyományos kínai orvoslás elméleti háttere és alkalmazása Kínában. *Orv Hetil*, 153(19): 723–731.

Oravecz M, Mészáros J, Yu F, Horváth I. (2014) A hagyományos kínai orvoslás magyarországi szabályozásának egyes problémái és lehetséges megoldásai az Egyesült Királyság példáján keresztül. *Orv Hetil*, 155(15): 576–582.

Oravecz M, Mészáros J, Yu F. (2017) A hagyományos kínai orvosképzés követelményrendszere. *Interdiszciplináris Magyar Egészségügy*, 16(8): 54-57.

Oravecz M, Mészáros J, Yu F, Horváth I. (2018) Az akupunktőri képesítések szerepe az akupunktúra randomizált, kontrollált vizsgálataiban. *Lege Artis Medicinae*, 28(3): 107-115.